

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Α΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:
Θουκυδίδου, «Ιστορία» Γ 76-79

Τίτλος:
«Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις. Μέρος 2^ο:
Η ναυμαχία της Κέρκυρας»

Συγγραφή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Εφαρμογή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις. Μέρος 2ο: Η ναυμαχία της Κέρκυρας

Εφαρμογή σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου.

Δημιουργία σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Από 10-03-2014 έως 01-04-2014

Σχολική μονάδα

2ο Γενικό Λύκειο Σερρών

Διδακτική / θεματική ενότητα Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Θουκυδίδου, «Ιστορία» Γ 76-79

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

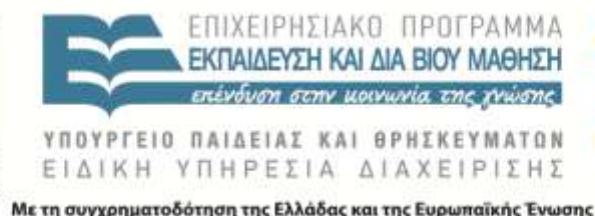
I. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία [Λύκειο]

Νεοελληνική Γλώσσα

Χρονική διάρκεια

9 (3+6) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Wiki του μαθήματος κλπ..

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου απαιτείται αρχικά συστηματική εξοικείωση του διδάσκοντος με το λογισμικό «Η ναυμαχία της Κέρκυρας», ώστε να είναι σε θέση να κατευθύνει τους μαθητές στην εγκατάσταση και στη διδακτική αξιοποίησή του. Παράλληλα, τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές πρέπει να κατέχουν βασικές δεξιότητες πλοήγησης στο διαδίκτυο και χειρισμού εφαρμογών γραφείου. Επειδή η προσέγγιση των ενοτήτων αυτών θα έχει επαναληπτικό χαρακτήρα, επιβάλλεται, πριν από την έναρξη του σεναρίου, να έχει πραγματοποιηθεί αποτελεσματική γλωσσική κατάκτηση του κειμένου σε υψηλό βαθμό, καθώς, όπως θα διαπιστωθεί, στο σενάριο αξιοποιούνται όλες σχεδόν οι λέξεις του αρχαίου κειμένου. Το σενάριο προϋποθέτει, επίσης, εξοικείωση των μαθητών με το περιβάλλον εργασίας Wiki και προηγούμενη εμπειρία από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες ερευνητικού τύπου. Προτείνεται, επίσης, το τμήμα να είναι ομοιογενές, χωρίς μεγάλες αποκλίσεις στη συμπεριφορά και τη σχολική επίδοση.

Η αίθουσα διδασκαλίας πρέπει να διαθέτει έναν υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και σύνδεση με το διαδίκτυο, ενώ το εργαστήριο πρέπει να διαθέτει οκτώ περίπου σύγχρονες μονάδες στις οποίες θα έχει εγκατασταθεί το λογισμικό «Η ναυμαχία της Κέρκυρας» και διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας (για τη διευκόλυνση της εργασίας σε περιβάλλον Wiki).

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το σενάριο στηρίζεται

Στάθης Παπακωνσταντίνου: «Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις. Μέρος 2ο: Η ναυμαχία της Κέρκυρας», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Θουκυδίδου, «Ιστορία», Α΄ Λυκείου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο προκείμενο επαναληπτικού χαρακτήρα σενάριο οι μαθητές, παρακολουθώντας την οπτικοποιημένη απόδοση του κειμένου Θουκυδίδης, «Ιστορία» Γ 76-79», τη συγκρίνουν με την εικόνα που οι ίδιοι είχαν σχηματίσει κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής κατάκτησης του και ελέγχουν αν το λογισμικό βρίσκεται σε αγαστή σύμπτωση με το αρχαίο κείμενο ή αν υπάρχουν υποκειμενικές οπτικές για τις οποίες θα μπορούσαν να υποδείξουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Την οπτικοποίηση παρέχει το λογισμικό [«Η ναυμαχία της Κέρκυρας»](#) που έχει σχεδιαστεί πάνω στα βήματα του αρχαίου κειμένου. Μάλιστα, πριν από κάθε μεταβολή προηγείται το αρχαίο κείμενο, που συνοδεύεται και από την αντίστοιχη νεοελληνική μετάφραση, ώστε η πιστότητα της οπτικοποίησης να είναι ανιχνεύσιμη και ελέγξιμη. Αφού, λοιπόν, παρατηρήσουν το λογισμικό και μετουσιώσουν σε εικόνα τα νοήματα του αρχαίου κειμένου, διαδικασία που θα τους βοηθήσει να κατανοήσουν καλύτερα την αλληλουχία των γεγονότων και τον ρόλο και τη δράση των προσώπων, στη συνέχεια, με μια σειρά συνθετικών δραστηριοτήτων που θα τις αναρτήσουν στο Wiki του μαθήματος θα διερευνήσουν τον ρόλο και τη συμβολή των πρωταγωνιστών στο τελικό αποτέλεσμα, θα αποτιμήσουν τη συμπεριφορά και τη δράση τους, θέτοντας κρίσιμα ερωτήματα σχετικά με τα αίτια και τα κίνητρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Συμπεριφορές και πρακτικές εκείνης της εποχής θα αναζητηθούν αυτούσιες ή ελαφρώς «μεταλλαγμένες» στην εποχή μας, προσφέροντας γόνιμο πεδίο για προβληματισμό

και την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για την κοινωνία και την ανθρώπινη φύση.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η εμπειρία διδάσκει ότι, παρόλο που οι διδάσκοντες επιμένουν αρκετά στη διδασκαλία τους σχετικά με διάφορα θέματα, στην πραγματικότητα αυτά που μένουν στους μαθητές ως κεφαλαιοποιημένο γνωστικό ή μεταγνωστικό αποτέλεσμα είναι ελάχιστα. Το γεγονός αυτό, ενδεχομένως, θα μπορούσε να οφείλεται σε πολλά και διάφορα αίτια, απεικονίζει όμως εύγλωττα ότι η γνώση είτε δεν είναι ελκυστική είτε αφήνει αδιάφορο τον μαθητή. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν θα μπορούσε με κάποιον τρόπο η γνώση να καταγραφεί ανεξίτηλα στη συνείδηση και να εγχαραχθεί στη μνήμη του μαθητή. Υπάρχει η αντίληψη ότι το κατ' αίσθηση αντιληπτό αποτυπώνεται πιο έντονα και αφομοιώνεται ως καταγεγραμμένη εμπειρία. Η γνώση που αποθηκεύεται ως αφηρημένη πληροφορία και δε συσχετίζεται με άλλες προϋπάρχουσες γνώσεις και αντιλήψεις του ατόμου βαθμιαία αποχρωματίζεται και σταδιακά περνά στη λήθη. Αντίθετα, αν η γνώση συνδεθεί με κάποιου είδους ερέθισμα ή κάποια εμπειρία, οι πιθανότητες να ενσωματωθεί λειτουργικά στη γνωστική δομή του ατόμου αυτόματα πολλαπλασιάζονται.

Στο συγκεκριμένο σενάριο ανακεφαλαιωτικού χαρακτήρα με διαθεματικές προεκτάσεις, κυριαρχεί η ιδέα της οπτικοποίησης του περιεχομένου του αρχαίου κειμένου, με τη δημιουργία του κατάλληλου λογισμικού προσομοίωσης. Το λογισμικό αυτό ακολουθεί πιστά τα βήματα του κειμένου των ενοτήτων Γ 76 -79 των «Ιστοριών» του Θουκυδίδη.

Στις ενότητες αυτές, ο Θουκυδίδης αναφέρεται στη στρατιωτική επέμβαση των Πελοποννησίων στη σπαρασσόμενη από τον εμφύλιο Κέρκυρα, με στόχο να αποτρέψουν τη δημιουργία τετελεσμένων στο νησί και να την προσδέσουν στο άρμα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

της συμμαχίας τους. Είχε προηγηθεί η στρατιωτική επέμβαση των Αθηναίων με τον στόλο ταχείας επέμβασης που διατηρούσαν στη Ναύπακτο υπό την ηγεσία του Νικόστρατου. Ο στόλος των Πελοποννησίων (πενήντα τρία πλοία) από την Κυλλήνη μεταφέρεται αιφνιδιαστικά στα Σύβοτα και από εκεί εξαπολύει ναυτική επίθεση εναντίον της Κέρκυρας. Οι Κερκυραίοι, πανικόβλητοι και σε κατάσταση απόλυτης σύγχυσης, αγνοώντας τις υποδείξεις των Αθηναίων αντιπαρατάσσουν τελικά έναν στόλο εξήντα πλοίων. Η κακή οργάνωση, η ετεροχρονισμένη καθέλκυση των πλοίων, τα μεικτά (ολιγαρχικοί - δημοκρατικοί) πληρώματα, η έλλειψη συντονισμού και κυρίως το πεσμένο ηθικό σε συνδυασμό με την απειρία έπληξαν ανεπανόρθωτα το αξιόμαχο του κερκυραϊκού στόλου, προάγγελος της διαγραφόμενης ήττας. Στον αντίποδα οι Αθηναίοι, έχοντας μόνο δώδεκα πλοία, με άριστη τακτική και εντυπωσιακές κινήσεις αντιπερισπασμού, συγκεντρώνουν πάνω τους τον κύριο όγκο των δυνάμεων του εχθρού και αποσοβούν την πανωλεθρία των Κερκυραίων με την ελεγχόμενη υποχώρησή τους. Αλλά και η ηγεσία του πελοποννησιακού στόλου αποδεικνύεται κατώτερη των περιστάσεων, καθώς δεν εκμεταλλεύεται το συγκριτικό πλεονέκτημα που απέκτησε μέσω του αιφνιδιασμού, παρά τις υποδείξεις του Βρασίδα.

Η περιγραφή της ναυμαχίας από τον Θουκυδίδη αποτελεί ένα πραγματικό μνημείο λόγου. Μέσα σε λίγες γραμμές αναδεικνύεται η εκφραστική δεινότητα του ιστορικού, που αιχμαλωτίζει τον αναγνώστη κρατώντας τον διαρκώς σε αγωνία. Με μια εντυπωσιακή λιτότητα που, όμως, δεν παραβιάζει την ακρίβεια και τη σαφήνεια, ξεδιπλώνεται μπροστά μας η διεισδυτική ματιά, η οξυδέρκεια, αλλά και το βάθος της αφαιρετικής σκέψης του ιστορικού. Τα φραστικά μέσα ποικίλουν και οι λέξεις ενσωματώνονται στο ρεϊθρο του ρυθμού, χωρίς καμιά απώλεια της εσωτερικής τους πνοής. Τίποτα δε φαντάζει τυχαίο, ο ορθολογισμός στο απόγειο και ο ντετερμινισμός συναντά στον Θουκυδίδη την κορυφαία του έκφραση.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο τίτλος του σεναρίου είναι «Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις. Μέρος 2ο - Η ναυμαχία της Κέρκυρας». Το 1ο μέρος αναφέρεται στην επιτυχή επέμβαση των Αθηναίων με δώδεκα πλοία και επικεφαλής τον Νικόστρατο, που χειρίστηκε την κατάσταση με διπλωματική μαεστρία και σπάνια ανθρωπιά. Η δεύτερη επέμβαση των Πελοποννησίων, ανεξάρτητα από τον βαθμό της επιτυχίας της για τους εισβολείς, έχει ως κορυφαίο γεγονός τη ναυμαχία, την οποία ο Θουκυδίδης περιγράφει με λεπτομέρειες. Τονίζεται, δηλαδή, το «ξένες», καθώς η Κέρκυρα μετατρέπεται σε θέατρο συγκρούσεων ανάμεσα σε Αθήνα και Σπάρτη, τονίζεται το είδος της συγκεκριμένης ενέργειας, αλλά και η κορύφωση της αντιπαράθεσης με τη διεξαγωγή της ναυμαχίας.

Αναμένεται, λοιπόν, με τη βοήθεια του συγκεκριμένου λογισμικού οι μαθητές να κατανοήσουν σε βάθος το αρχαίο κείμενο, να διαλεχθούν σε διάφορα επίπεδα μαζί του, να θέσουν ερωτήσεις και να επιχειρήσουν να δώσουν ευλογοφανείς ή πειστικές απαντήσεις. Το σενάριο προϋποθέτει ότι θα έχει προηγηθεί η γλωσσική κατάκτηση του κειμένου και οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν επαρκώς τη μετάφραση και τα σχόλια του σχολικού εγχειριδίου. Η ενασχόληση με το λογισμικό προβλέπεται να γίνει σε ένα συνεχόμενο δίωρο και η δραστηριοποίηση θα είναι κοινή για όλες τις ομάδες. Στη συνέχεια, θα υπάρξει διαφοροποίηση των ομάδων και ενασχόληση με ερευνητικού τύπου δραστηριότητες.

Η υλοποίηση του σεναρίου στηρίζεται στη θεωρία της υποβοηθούμενης ανακάλυψης της γνώσης με σταδιακή ενίσχυση ή υποχώρηση (αντίστοιχα) της υποστήριξης ή της διαμεσολάβησης του διδάσκοντος. Η ενίσχυση, αρχικά, προσφέρεται με την οπτικοποίηση του κειμένου. Έτσι, ο μαθητής, αφού μελετήσει πρώτα λέξη προς λέξη το κείμενο και το κατανοήσει, παρατηρεί, ελέγχει και αξιολογεί το αποτέλεσμα της οπτικοποίησης. Από αυτήν τη διαδικασία αναμένεται η σε βάθος κατανόηση του κειμένου, που θα αποτελέσει το σταθερό έδαφος για τη διεξαγωγή δημιουργικών δραστηριοτήτων, με άξονα περιφοράς τις ενέργειες, τη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

συμπεριφορά και τις αντιλήψεις των δρώντων ιστορικών υποκειμένων. Η δεύτερη ενίσχυση συνίσταται στον καθοδηγητικό χαρακτήρα των Φύλλων Εργασίας, που παραπέμπουν σε ένα ευρύτατο φάσμα αντικρουόμενων ή αλληλοσυμπληρούμενων πληροφοριών απαραίτητων για τη διαδικασία δόμησης ταυτότητας κριτικών υποκειμένων τα οποία απορρίπτουν τις αυθεντίες και εναντιώνονται σε κάθε δογματική γνώμη ή κρίση.

Η ακολουθητέα μέθοδος είναι η *ομαδοσυνεργατική*. Ο αριθμός των μαθητών σε ένα τυπικό τμήμα Α΄ Λυκείου κυμαίνεται μεταξύ δεκαέξι και είκοσι επτά μαθητών. Για την υλοποίηση του σεναρίου ο αριθμός των είκοσι επτά είναι απαγορευτικός. Θα μπορούσε, όμως, να υλοποιηθεί άνετα σε ένα τμήμα είκοσι τεσσάρων μαθητών οι οποίοι θα χωριστούν σε έξι ομάδες (6Χ4=24). Τα κριτήρια σχηματισμού των ομάδων θα τα καθορίσει ο διδάσκων με γνώμονα τις ανάγκες του σεναρίου, τη διασπορά των δεξιοτήτων και την επιθυμία των μαθητών. Χώρος συνάντησης και αλληλοτροφοδότησης των ομάδων θα είναι ο εικονικός χώρος Wiki, όπου οι ομάδες θα ανεβάζουν τα κείμενα που θα παραγάγουν και γενικά θα αναρτήσουν το υλικό των δραστηριοτήτων τους.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν σε βάθος ένα κορυφαίο ιστορικό γεγονός κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου στην Κέρκυρα και να αποτιμήσουν τον ρόλο και τη συνεισφορά των πρωταγωνιστών στην τελική έκβαση.
- Να κατανοήσουν ότι το στοιχείο του αιφνιδιασμού στον πόλεμο, όταν αξιοποιείται σωστά, δημιουργεί προϋποθέσεις επιτυχίας.
- Να κατανοήσουν ότι ο φόβος και ο πανικός είναι κακοί σύμβουλοι και οδηγούν σε αδικαιολόγητα και ανεπίτρεπτα λάθη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να συνειδητοποιήσουν ότι η εμπειρία και οι τεχνικές δεξιότητες συνθέτουν ένα αξιόλογο μείγμα, προάγγελο επιτυχίας.
- Να γνωρίσουν τις φρυκτωρίες και την εξέλιξη της τεχνολογίας των επικοινωνιών από την αρχαιότητα έως σήμερα.
- Να κατανοήσουν ότι σε δυναμικές καταστάσεις και ταχέως εναλλασσόμενα περιβάλλοντα οι άνθρωποι επιβάλλεται να αναπροσαρμόζουν τη συμπεριφορά και τη δράση, αξιοποιώντας προς όφελός τους τις μεταβολές με στόχο το συλλογικό και ατομικό όφελος και την αποτροπή δυσμενών εξελίξεων.
- Να κατανοήσουν ότι είναι προτιμότερο να γίνεται κανείς «εξ ετέρων φιλόσοφος», να αξιοποιεί δηλαδή την εμπειρία και να διδάσκεται από τα λάθη τους.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η αποφασιστικότητα και η διστακτικότητα μπορούν κατά περίπτωση να έχουν εξίσου θετικό ή αρνητικό χαρακτήρα.
- Να κατανοήσουν ότι ακόμη και οι πιο μικρές λεπτομέρειες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως καθοριστικός παράγοντας, ακόμη και να «μεταλλάξουν» τον ρου της ιστορίας.
- Να κατανοήσουν ότι η σύνεση, η μετριοφροσύνη και η νηφάλια στάθμιση των δεδομένων οδηγούν στις βέλτιστες επιλογές και αποτρέπουν κακοτοπιές.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιστορικής αφήγησης ως κειμενικού είδους.
- Να κατανοήσουν την εναλλαγή των παρελθοντικών χρόνων στο πλαίσιο της ιστορικής αφήγησης και να τους συσχετίσουν με τη διάρκεια των ιστορικών συμβάντων ή πράξεων.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να κατανοήσουν τη λειτουργία του ιστορικού ενεστώτα και να τη συσχετίσουν με την προσπάθεια του ιστορικού να προσδώσει ενάργεια, ζωντάνια και δύναμη στον λόγο του.
- Να κατανοήσουν τον ρόλο των επιρρηματικών προσδιορισμών στην απόδοση λεπτών νοηματικών αποχρώσεων και τη συμβολή τους στη σαφήνεια και την ακρίβεια του εκφερόμενου λόγου.
- Να κατανοήσουν την τεχνική της παράλληλης αφήγησης και να τη συσχετίσουν με την προσπάθεια του ιστορικού να παρουσιάσει ταυτόχρονα αλληλοτροφοδοτούμενες συμπεριφορές και αλληλοεπηρεαζόμενες – αλληλοεξαρτώμενες ενέργειες.
- Να κατανοήσουν την ειδοποιό διαφορά ανάμεσα στην αφήγηση και την περιγραφή και να προβαίνουν σε ευχερή αναγνώρισή τους.
- Να εξοικειωθούν με τους τρόπους ανάπτυξης παραγράφων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων κειμενικών ειδών που θα παραγάγουν.
- Να εξοικειωθούν με τις βασικές αρχές της πολυτροπικής γραφής και να κατανοήσουν ότι τα εκπεμπόμενα μηνύματα δεν είναι μόνο λεκτικά και ότι ποικίλοι σημειωτικοί πόροι ενδεχομένως να είναι πιο αποτελεσματικοί στην επίτευξη του επιδιωκόμενου επικοινωνιακού αποτελέσματος.

Γραμματισμοί

Με την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν τις πολλαπλές αναπαραστάσεις της γνώσης και να συγκρίνουν τα προϊόντα του γραπτού λόγου με τα εκφερόμενα ή υποδηλούμενα νοήματα από άλλες μορφές γνωστικής απεικόνισης.
- Να ασκηθούν στον γλωσσικό και κριτικό γραμματισμό, συσχετίζοντας το περιεχόμενο και τις εκάστοτε επιλογές με κάποιον στόχο που υπηρετείται.
- Να ασκηθούν στη συνεργατική παραγωγή προϊόντων λόγου.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να καταστούν υπεύθυνοι και να εθισθούν στην αλληλεπίδραση, συνεισφέροντας έμπρακτα και αποτελεσματικά στην ομαδική δραστηριότητα.
- Να διαλέγονται με το αρχαίο κείμενο σε διάφορα επίπεδα, θέτοντας ερωτήματα και ανιχνεύοντας απαντήσεις.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες ορθής και δημιουργικής αξιοποίησης των ψηφιακών εργαλείων και των ΤΠΕ γενικότερα.
- Να αξιολογούν τη συνεισφορά των λογισμικών και των νοητικών εργαλείων στην κατασκευή ή την πρόσληψη της γνώσης.
- Να μετασχηματίσουν κατά περίπτωση τις «ταυτότητές» τους στην πορεία για την κατάκτηση του γλωσσικού και κατ' επέκταση του κριτικού γραμματισμού.

Διδακτικές πρακτικές

Σύμφωνα με το σενάριο οι μαθητές, γνωρίζοντας ήδη το αρχαίο κείμενο και τη μετάφρασή του, το επαναπροσεγγίζουν σε επίπεδο οπτικοποίησης και προσπαθούν να συνδέσουν την εικόνα που είχαν οι ίδιοι νοερά σχηματίσει για τα συγκεκριμένα γεγονότα με αυτό που παρακολουθούν στο λογισμικό. Υπάρχουν πολλά σημεία στα οποία εκ των πραγμάτων η οπτικοποιημένη απόδοση παρουσιάζει έντονα υποκειμενικά χαρακτηριστικά, τα οποία οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν και να αντιπροτείνουν πιο «αντικειμενικές» εκδοχές. Έτσι, λοιπόν, προάγεται η θετική στάση του μαθητή απέναντι στη γνώση, μέσω της ενεργητικής παρατήρησης, της κινητοποίησης της σκέψης και της ενεργοποίησης της φαντασίας του. Παράλληλα, ενεργώντας στο πλαίσιο της ομάδας, ο μαθητής αποβάλλει τα εγγενή χαρακτηριστικά της ατομικότητας και συνεισφέρει αλληλεπιδρώντας στη δυναμική της ομάδας του. Αυτό συμβαίνει, κυρίως, στη δεύτερη φάση του σεναρίου, όταν οι δεξιότητες της συνεργασίας σε συνδυασμό με τη στάση της αυτενέργειας και της υπευθυνότητας βρίσκουν ουσιαστικό πεδίο έκφρασης και ανάδειξης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία της διδακτικής πρότασης αποτελεί η διαπίστωση ότι πολλές φορές η προσέγγιση των αρχαίων ελληνικών κειμένων γίνεται με τρόπο που να θέτει την κατάκτηση του περιεχομένου σε δεύτερη μοίρα. Θεωρείται σχεδόν αυτονόητο πως όποιος γνωρίζει γραμματική, συντακτικό και μετάφραση, αυτόματα είναι σε θέση να διατρέχει σε μεταγνωστικό επίπεδο και την ουσία του περιεχομένου, ενώ αυτό δε συμβαίνει συνήθως στην πραγματικότητα. Ξεκινώντας από αυτή τη διαπίστωση, κρίθηκε σκόπιμο να διερευνηθεί η δυνατότητα των νέων τεχνολογιών για τον έλεγχο του βαθμού κατάκτησης του περιεχομένου, κυρίως όμως να διερευνηθεί το αν και σε ποιο βαθμό θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως κατάλληλο εργαλείο που θα βοηθήσει στην αποτελεσματική πρόσληψη του νοήματος του αρχαίου κειμένου και την αποτύπωσή της ως μόνιμης εμπειρίας βιωματικού χαρακτήρα του μαθητή με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η παρούσα διδακτική πρόταση δε διαταράσσει τα ισχύοντα στο σχολείο, καθώς πρόκειται για προσπέλαση καθαρά κειμενοκεντρική. Πρόκειται για μια επαναληπτική ενότητα που στοχεύει στην εμπέδωση, την ουσιαστική πρόσληψη και στη διερεύνηση ποικίλων παραμέτρων με αφορμή πληροφορίες ή υπαινιγμούς του κειμένου. Απομένει στον διδάσκοντα να διδάξει με βήμα γοργό τη μετάφραση των συγκεκριμένων ενοτήτων, προκειμένου να εξοικονομηθεί πολύτιμος χρόνος για την υλοποίηση του σεναρίου. Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος που προϋποθέτει είναι συνήθης πλέον στη σχολική πραγματικότητα και υπό αυτή την έννοια δε συνιστά πρωτοτυπία. Κατά τη γνώμη μας, η πρωτοτυπία της πρότασης συνίσταται στην απόπειρα ουσιαστικής πρόσληψης του περιεχομένου με τη βοήθεια της τεχνολογίας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο παρόν σενάριο οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται σε επίπεδο οπτικοποίησης του κειμένου με την αξιοποίηση του λογισμικού [«Η ναυμαχία της Κέρκυρας»](#), που έχει κατασκευαστεί ειδικά για την ανακεφαλαιωτική προσπέλαση της συγκεκριμένης ενότητας. Το λογισμικό επικοινωνεί με τους μαθητές, οι οποίοι καθορίζουν και τον ρυθμό προσπέλασής του. Παράλληλα, το λογισμικό θέτει ερωτήματα τα οποία θα πρέπει να απαντήσουν οι μαθητές και σε κάποια σημεία έχει και διαδραστική διάσταση, όπως για παράδειγμα ο έλεγχος της ταχύτητας με την οποία κινούνται τα πλοία. ([Εικόνες](#))

Στη συνέχεια, αξιοποιούνται συγκεκριμένες ιστοσελίδες ([Βικιπαίδεια](#), Αρχείο ΕΡΤ: [Μουσείο Τηλεπικοινωνιών ΟΤΕ](#), [Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας](#)) για άντληση πληροφοριών και ερευνητικών δεδομένων. Οι μαθητές θα απαντήσουν σε αυτόματα βαθμολογούμενο τεστ και θα χρησιμοποιήσουν και τον εικονικό χώρο Wiki για αλληλεπίδραση και ανάρτηση των εργασιών τους.

Επίσης, οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται για την κατασκευή κειμενικών ειδών με συγκεκριμένες προδιαγραφές ως εργαλεία συνεργατικής δυναμικής συγγραφής.

Η εκτιμώμενη συνεισφορά των ΤΠΕ συνίσταται στην βάσιμη προσδοκία ότι θα κινητοποιήσουν τους μαθητές παρασύροντάς τους σε ενεργητική συμμετοχή και ότι θα συμβάλουν στη σφαιρική θέαση ενός κορυφαίου ιστορικού γεγονότος.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι Α΄ Λυκείου:

- [Θουκυδίδου, «Ιστορία» Γ 76-78](#) και [Γ 79-80](#)

Έκφραση – Έκθεση Α΄ Λυκείου: [Περιγραφή](#) και [Αφήγηση](#).

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

[Θουκυδίδης, «Ιστορίες» 3.76.1-3.78.3 και 3.78.4-3.78.5.](#) Στο *Thucydidis Historiae* I–II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Clarendon Press [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ: «Μετά-Μουσείο», περίοδος 2^η, Επεισόδιο 10: [Μουσείο Τηλεπικοινωνιών ΟΤΕ](#) (διάρκεια 45'22''). Σκηνοθεσία: Παναγιώτης Μπαρδάκος, Διεύθυνση παραγωγής: Δημοσθένης Αυγέρης, Αρχισυντάκτης-Επιστημονικός σύμβουλος: Βίκυ Μπαφατάκη, Δημοσιογραφική έρευνα: Μαριαλένα Σπυροπούλου [πηγή: “Dailymotion”].

Ιστοσελίδες

Εκπαιδευτική εφαρμογή: [«Η ναυμαχία της Κέρκυρας»](#) [πηγή: «Φιλολογικά Βήματα στο Web». Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Google Earth](#) [Πρόγραμμα διαδικτυακής γραφικής απεικόνισης της Γης]

[«Η κατασκοπεία στην Αρχαία Ελλάδα»](#) [πηγή: «Ελληνικό Αρχείο» (αναδημοσίευση άρθρου της Αντιγόνης Καράλη από την εφημερίδα «Έθνος»)].

Μαρκαντωνάτος, Δ. Γ. 2013. [«Τα Κερκυραϊκά και η ναυμαχία της Κέρκυρας \(Η κλιμάκωση του Πελοποννησιακού πολέμου στο βόρειο Ιόνιο, 427 π.Χ.\)»](#), περ. «Στρατιωτική Ιστορία», τεύχος 194, Μάρτιος 2013, 25-33 [πηγή: «Φιλολογικά Βήματα στο Web». Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας Κ. Κοτσανά: [Οι τηλεπικοινωνίες των αρχαίων Ελλήνων](#) [Δήμος Πύργου Ηλείας].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

« [\(Δι\)άσημα ιστορικά πρόσωπα \(Βρασίδας\)](#)»: [πηγή: «Φιλολογικά Βήματα στο Web».
Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

[Φιλολογικά Βήματα στο Web](#) [Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο
Σχολικό Δίκτυο] [28/06/2014]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Το σενάριο εφαρμόστηκε στο τμήμα Α1 του σχολείου μας το οποίο αριθμεί είκοσι έξι μαθητές. Δεν διδάσκω στο συγκεκριμένο τμήμα, αλλά μου το παραχώρησε για τις ανάγκες του σεναρίου ασμένως η συνάδελφος την οποία και ευχαριστώ από αυτή εδώ τη θέση.

Σύμφωνα με το συντάκτη του σεναρίου, «έχει προηγηθεί η συστηματική (παραδοσιακή) διδασκαλία των ενοτήτων [Γ 76-78](#) και [79](#) με ρυθμό ένα κεφάλαιο ανά διδακτική ώρα. Στο πλαίσιο αυτής της διδασκαλίας οι μαθητές θα πρέπει να κατέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό τη μετάφραση και το περιεχόμενο του κειμένου και να το έχουν επεξεργαστεί σε επίπεδο γραμματικής, συντακτικού και λεξιλογίου. Για κάθε ενδεχόμενο το αρχαίο κείμενο και η μετάφρασή του επανέρχονται στο λογισμικό, όχι για να διδαχθούν συστηματικά, αλλά για να αξιοποιηθούν ως αφετηρία για την υλοποίηση συνθετικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων.»

Έτσι, λοιπόν, στις 10 Μαρτίου 2014 ξεκίνησα τη διδασκαλία με ημιπαραδοσιακό τρόπο των ενοτήτων 76-79, ώστε να γνωρίσω τους μαθητές και να τους προετοιμάσω για τη δεύτερη ανακεφαλαιωτική προσέγγιση μέσω του σεναρίου. Η συνάδελφος, όταν με παρουσίασε στο τμήμα της, εξήγησε σε γενικές γραμμές στους μαθητές της το είδος της διδακτικής παρέμβασης και τους παρουσίασε ένα χρονοδιάγραμμα για το επόμενο εικοσαήμερο.

Στις τρεις ώρες που διέθεσα για τη γλωσσική και μεταφραστική προσπέλαση του κειμένου είχα την ευκαιρία να γνωρίσω τους μαθητές και να ανιχνεύσω τις δυνατότητές τους, προκειμένου να καθορίσω το εύρος και το βάθος της εμπλοκής

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

τους στις δραστηριότητες του σεναρίου. Στη φάση αυτή, της γλωσσικής κατάκτησης του κειμένου, υπογράμμισα με έμφαση κάποια σημεία τα οποία επανέρχονται στο σενάριο και υπαινίχθηκα κάποια άλλα που θα αποτελέσουν αντικείμενο διερεύνησης. Έχω την αίσθηση ότι υπήρξε ένα είδος γνωστικής και ψυχολογικής προετοιμασίας των μαθητών, γεγονός που αποτελεί αδιαπραγμάτευτη προϋπόθεση για την επιτυχία παρόμοιων διδακτικών πρακτικών. Διαπίστωσα ότι στο τμήμα υπήρχαν μαθητές τεσσάρων ταχυτήτων. Υπήρχαν έξι πολύ καλοί μαθητές, οκτώ καλοί, οκτώ μέτριοι και 4 με ελάχιστο ενδιαφέρον για τη μάθηση και συμμετοχή στις διαδικασίες της τάξης. Η σχέση τους με τις ΤΠΕ δεν ήταν η επιθυμητή, αλλά εν πάση περιπτώσει δεν ήταν και αποκαρδιωτική. Αφού ολοκλήρωσα τη διδασκαλία των ενοτήτων 76-78 και διαπίστωσα ότι η πλειονότητα των μαθητών έχει κατακτήσει το κείμενο σε ικανοποιητικό βαθμό, προχώρησα στις προπαρασκευαστικές ενέργειες για την υλοποίηση του σεναρίου. Τους εξήγησα τη στοχοθεσία και τα μεθοδολογικά βήματα και προχώρησα στο σχηματισμό των έξι ομάδων (τέσσερις των τεσσάρων μαθητών και δύο των πέντε). Απουσίαζαν κάποιοι μαθητές (στη δοκιμαστική παρέλαση και στη χορωδία στα πλαίσια των προετοιμασιών για την 25^η Μαρτίου) τους οποίους ενέταξα σε ομάδες, χωρίς να γνωρίζω τις προτιμήσεις τους, ελπίζοντας στη θετική ανταπόκρισή τους, πράγμα που στη συνέχεια σε γενικές γραμμές έγινε.

Είχα ήδη δημιουργήσει και το σχετικό [Wiki](#) στο οποίο έκανα εγγραφή τους μαθητές ως χρήστες με τα αναγκαία δικαιώματα. Εκτύπωσα τους κωδικούς των μαθητών, και τους μοίρασα με την έναρξη του σεναρίου. Τους τόνισα τη σπουδαιότητα να παρακολουθούν την «κίνηση» στο Wiki, να συνομιλούν με τους συμμαθητές τους συνδιαμορφώνοντας το περιεχόμενο και να προβαίνουν σε κριτικό σχολιασμό. Άλλωστε, στο σημείο αυτό διαφοροποιείται και η συγκεκριμένη διδακτική πρακτική από εκείνες με τις οποίες έρχονται σε καθημερινή επαφή οι μαθητές.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα Αρχαία Ελληνικά στην Α΄ Λυκείου διδάσκονται πέντε ώρες την εβδομάδα. Οι διαδικασίες που αναφέρθηκαν προηγουμένως ολοκληρώθηκαν σε τέσσερις διδακτικές ώρες (τρεις στην αίθουσα διδασκαλίας και η τέταρτη στο σχολικό εργαστήριο) την Παρασκευή 14 Μαρτίου.

Η Α΄ Φάση, διάρκειας τριών διδακτικών ωρών (δύο συνεχόμενες και μία παρουσίαση στην ολομέλεια), υλοποιήθηκε στο σχολικό εργαστήριο τη Δευτέρα 19 Μαρτίου και την Τρίτη 20 Μαρτίου 2014. Είχα ήδη αποθηκεύσει στην *Επιφάνεια Εργασίας* κάθε υπολογιστή το 1^ο Φύλλο Εργασίας και το λογισμικό [«Η ναυμαχία της Κέρκυρας»](#), χωρίς να το εγκαταστήσω. Την εγκατάσταση την έκαναν οι ίδιοι σε δύο λεπτά περίπου, χωρίς να συναντήσουν καμιά δυσκολία. Τους έδωσα, επίσης, τον ψηφιακό σύνδεσμο από τον οποίο μπορούν να «κατεβάσουν» το λογισμικό στον υπολογιστή τους, ώστε να μπορούν να το μελετήσουν και να το επεξεργαστούν και από το σπίτι, σε συνθήκες άνεσης και χαλαρότητας.

Από την αρχή τους έδωσα το [1ο Φύλλο Εργασίας](#) που είναι κοινό για όλες τις ομάδες και σε έντυπη μορφή, για να μπορούν όλοι οι μαθητές να έχουν πρόσβαση σε αυτό ανά πάσα στιγμή. Οι δραστηριότητες του Φύλλο αυτού έχουν ως βασικό άξονα το λογισμικό [«Η ναυμαχία της Κέρκυρας»](#).

Αρχικά, ζήτησα από τις ομάδες να εγκαταστήσουν το λογισμικό και να προσαρμόσουν το σύστημα στις απαιτήσεις του λογισμικού. Η συγκεκριμένη δεξιότητα είναι ιδιαίτερα απαραίτητη σήμερα σε μια κοινωνία που αποκαλείται «κοινωνία της πληροφορίας». Το λογισμικό εκτελείται σωστά σε ανάλυση οθόνης 1024x768. Οι μαθητές δεν γνώριζαν πώς προσαρμόζεται η ανάλυση οθόνης, το έκαναν όμως εύκολα ακολουθώντας τις προφορικές οδηγίες μου.

Οι μαθητές άνοιξαν το λογισμικό και παρακολούθησαν με προσοχή την πορεία του. Τους ζήτησα να αποθηκεύουν (με τη μέθοδο *Print Screen* ή με το *Εργαλείο Αποκομμάτων* των Windows) σε μορφή εικόνας τα στιγμιότυπα του λογισμικού στα οποία έπρεπε να δώσουν απαντήσεις ή τα σημεία εκείνα με τα οποία διαφωνούσαν ως

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

προς την απόδοσή τους από το λογισμικό. Παράλληλα, τους ζήτησα να προσέχουν και τις οδηγίες για τη συνέχεια του λογισμικού, που άλλοτε γίνεται αυτόματα και άλλοτε προϋποθέτει την έγκριση του χρήστη. Οι ερωτήσεις του λογισμικού είναι κατά βάση απλές και σχετίζονται με τα προβαλλόμενα στην οθόνη, κάποιες όμως προϋποθέτουν την ανάκληση άλλων γνώσεων ή την άσκηση της κριτικής σκέψης. Με τη δραστηριότητα αυτή έχω την αίσθηση ότι υπήρξε μια δεύτερη «ανάγνωση του κειμένου» υπό το πρίσμα του κριτικού παρατηρητή.

Πάνω στο αποθηκευμένο στιγμιότυπο οι μαθητές θα έπρεπε να ενσωματώσουν την απάντησή τους με ψηφιακό τρόπο και να την αναρτήσουν στο Wiki. Η διαδικασία αυτή αρχικά τους δυσκόλεψε, ωστόσο στη συνέχεια όλα εξελίχθηκαν ομαλά και σύμφωνα με τις προβλέψεις. Ακολουθεί ένα στιγμιότυπο αυτής της διαδικασίας που περιέχεται και στα τεκμήρια από την εφαρμογή στην τάξη.

Οἱ δὲ πολλῶ θορύβῳ καὶ πεφοβημένοι τὰ τ' ἐν τῇ πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἐξήκοντα ναῦς (Καὶ οἱ δημοκρατικοὶ Κερκυραῖοι σε ἀπόλυτη σύγχυση, ἐπειδὴ φοβούνταν καὶ αὐτὰ που συνέβαιναν στὴν πόλιν καὶ τὴν ἐπίθεση ἀρχίσαν νὰ ἐπανδρῶνουν ταυτόχρονα ἐξήντα (60) πλοῖα. Νὰ το συζητήσουμε λίγο αὐτὸ ἀν εἶναι θετικὸ ἢ ἀρνητικὸ;)

Αὐτὸ φυσικὰ καὶ δὲν εἶναι θετικὸ, ἀφοῦ προσπαθοῦσαν νὰ γεμίσουν ταυτόχρονα τὰ πλοῖα. ΓΙΑ νὰ γίνῃ αὐτὸ θὰ ἔπρεπε ὅλοι νὰ βρίσκονται ἐκεῖ καὶ τὰ πλοῖα νὰ ἐπανδρωθοῦν συνολικὰ. Ἐποὶ υπῆρχε συνωπισμὸς, οἱ ναῦτες ἔψαχναν τὸ καράβι τους, ἔψαχναν τὸ σὺντροφὸ τους κὶ ἦταν κὶ ὁ φόβος. Ἀρα ὅλα τὰ πλοῖα μισογέμισαν μὲ πληρώματα, υπῆρχε σύγχυση καὶ ἀναστάτωση. κατὰ τὴ γνώμη μας θὰ ἔπρεπε νὰ γεμίζον ταυτόχρονα δέκα δέκα πλοῖα, ὥστε νὰ ὑπάρχει καλύτερη οργάνωση καὶ νὰ βεβαιώνονταν ὅτι τὰ πλοῖα ἦταν πλήρη. Πέρα ἀπὸ αὐτὸ νομίζουμε ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ ἕνας αὐστηρὸς ἐλεγχὸς στὰ πληρώματα, ὥστε νὰ μὴν εἶναι μαζὶ δημοκρατικοὶ καὶ ολιγαρχικοὶ ἢ μάλλον τοὺς δευτέρους ἦταν καλύτερα νὰ μὴν τοὺς βάλουν καθόλου.

Η επόμενη (ίσως η πιο ουσιαστική) δραστηριότητα του σεναρίου σύμφωνα με τον συντάκτη του σεναρίου «εμπλέκει τους μαθητές στη διαδικασία να αναζητήσουν τον βαθμό πιστότητας της οπτικοποίησης, διαβαίνοντας τα μονοπάτια της λογικής και της δημιουργικής φαντασίας. Κάθε απόπειρα οπτικοποίησης αναπόδραστα εμπεριέχει τον υποκειμενικό παράγοντα. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το λογισμικό τα πενήντα τρία πλοία των Πελοποννησίων κινούνται προς την Κέρκυρα με συγκεκριμένη ταχύτητα και σε τρεις σειρές των δεκαοκτώ πλοίων. Οι μαθητές, λοιπόν, επιχειρηματολογώντας μπορούν είτε να συμφωνήσουν είτε να διαφωνήσουν με αυτήν την υποκειμενική επιλογή και να αντιπροτείνουν κάτι πιο ορθό, πιο ρεαλιστικό. Είναι σαφές ότι με αυτήν τη δραστηριότητα επιχειρείται να δοθούν στους μαθητές αφορμές για γόνιμο προβληματισμό και για κριτική σκέψη. Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα, οι μαθητές ασκούνται και στον προσχεδιασμένο προφορικό λόγο, αφού στην ολομέλεια θα πρέπει να υποστηρίξουν τις επιλογές τους.»

Οι περισσότεροι μαθητές συμφώνησαν με την υπάρχουσα οπτικοποίηση υπήρξαν, όμως, τρεις διαφοροποιήσεις που περιέχονται στα τεκμήρια. Ενδεικτικά παρατίθεται η ακόλουθη εικόνα:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

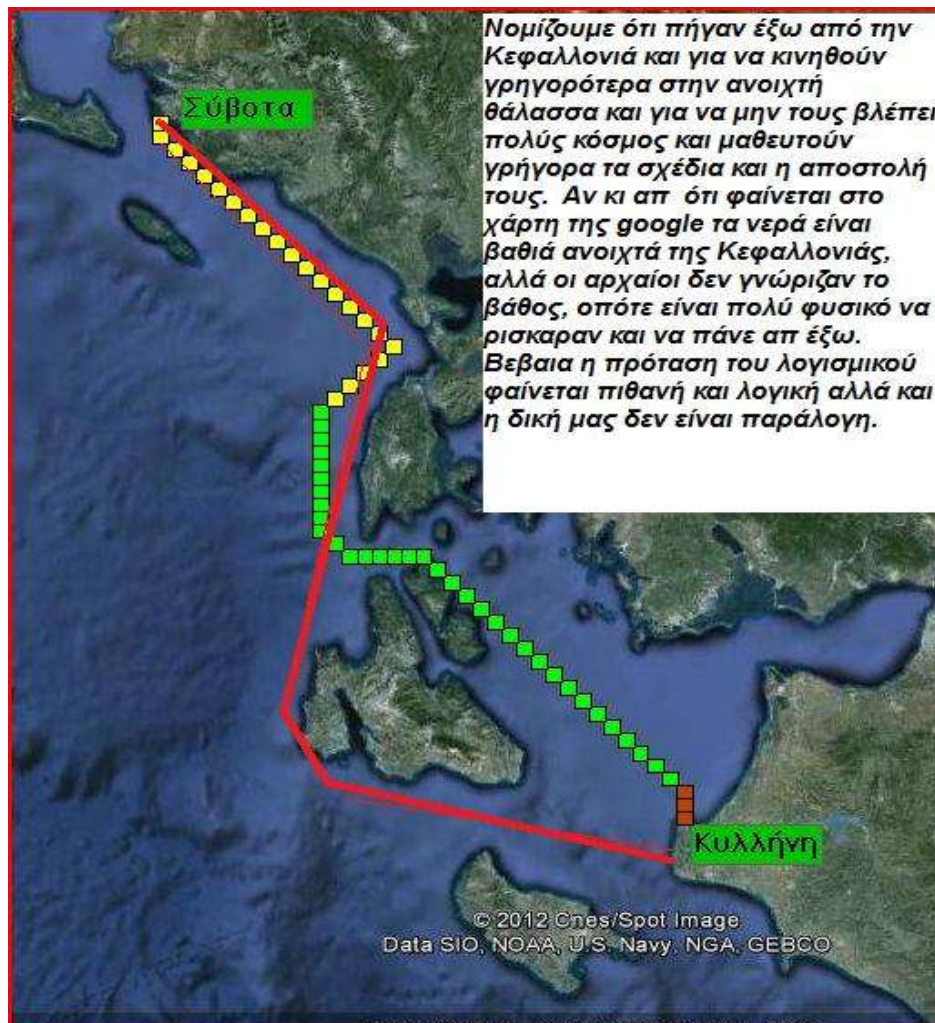

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η τρίτη και τελευταία δραστηριότητα σύμφωνα με τον συντάκτη του σεναρίου έχει ως στόχο την πληρέστερη κατανόηση δύο κρίσιμων περιστατικών, κατά τα οποία οι πρωταγωνιστές, που είναι άνθρωποι σαν και μας με πάθη και αδυναμίες, αναθεωρούν τη στάση τους και αναπροσαρμόζουν την τακτική τους, όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με απρόβλεπτες καταστάσεις. Αρχικά, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με έναν πλαστό διάλογο ανάμεσα σε έναν Πελοποννήσιο ναύτη και τον Βρασίδα την κρίσιμη ώρα της ναυμαχίας που η ένταση και η αγωνία συνέχει τις ψυχές των δρώντων προσώπων και, στη συνέχεια, έρχονται σε επαφή με έναν δεύτερο διάλογο,

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάμεσα σε κάποιον αγγελιαφόρο, τον Αλκίδα, και τον Βρασίδα, όταν βρίσκονται μπροστά σε δυσμενείς εξελίξεις. Οι διάλογοι είναι στην αρχαία ελληνική. Αν κάνει κανείς κλικ πάνω στον διάλογο, τότε εμφανίζεται η νεοελληνική του απόδοση. Οι μαθητές συμπληρώνουν έναν σύντομο πίνακα με κάποιες απλές ερωτήσεις που σχετίζονται με τους δύο πλαστούς διαλόγους. Με τη βοήθεια των διαλόγων φωτίζονται αθέατες πτυχές των γεγονότων, κυρίως όμως αναδεικνύεται η ανθρώπινη διάσταση της ιστορίας μέσω κάποιων στιγμιότυπων της δράσης των ιστορικών υποκειμένων.

Η δραστηριότητα αυτή διεξήχθη κυρίως σε προφορικό επίπεδο, αφού οι μαθητές εύκολα αναγνώρισαν τα συνομιλούντα πρόσωπα και συνέδεσαν τα λεγόμενά τους με τη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία. Ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσίασε η επόμενη δραστηριότητα στην οποία συμμετείχαν ικανοποιητικά όλες σχεδόν οι ομάδες. Οι ομάδες συνέθεσαν έναν σύντομο πλαστό διάλογο με κάποια πρόσωπα που θα επέλεγαν οι ίδιοι στα πλαίσια κάποιου επίμαχου περιστατικού που εντάσσεται στη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία. Σύμφωνα με τον συντάκτη του σεναρίου «οι μαθητές καλούνται να συνθέσουν οι ίδιοι μέσω της ενσυναίσθησης έναν παρόμοιο διάλογο ανάμεσα στον Αλκίδα και στον Βρασίδα, οι οποίοι συζητούν περί του πρακτέου την επομένη της ναυμαχίας.» Επειδή όμως αυτό είναι αρκετά δεσμευτικό, τους άφησα ελεύθερους να επιλέξουν εκείνοι τα πρόσωπα και τη συγκυρία, αρκεί να λάβουν υπόψη τους το χαρακτήρα και τις αρμοδιότητες των προσώπων. Οι διάλογοι αναρτήθηκαν στο Wiki και εγώ ανέλαβα να τους βοηθήσω μεταφέροντάς τους στην αρχαία ελληνική, πράγμα που άρεσε πάρα πολύ στους μαθητές. Στα τεκμήρια από την εφαρμογή στην τάξη περιέχονται και οι έξι διάλογοι. Ενδεικτικά εδώ παρατίθεται ένας ως αρχείο εικόνας από το Wiki.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο Βρασιδας με τον Αλκίδα βρίσκονται πάνω στο πλοίο και συζητούν για το πώς θα παρατάξουν τα πλοία τους στο χώρο της ναυμαχίας και έρχονται σε αντιπαράθεση.

Βρασιδας: Αλκίδα, πιστεύω ότι πρέπει να παρατάξουμε τα περισσότερα πλοία απέναντι από τους Αθηναίους.

Αλκίδας: Για ποιά λόγο; Δεν κατάλαβα την σκέψη σου. Οι Κερκυραίοι σε αντίθεση με εμάς έχουν περισσότερα πλοία.

Βρασιδας: Μην προτρέχεις Αλκίδα. Παρόλο που οι Κερκυραίοι έχουν περισσότερα πλοία είναι απερισκεπτοι, δεν εκμεταλλεύονται έξυπνα τη δύναμη τους.

Αλκίδας: Και αν κάτι πάει στραβά τότε τι θα κάνουμε. Μπορεί οι Κερκυραίοι να κρύβουν κάποιο κόλπο και τότε μπορεί να ηττηθούμε.

Βρασιδας: Έχεις όντως δίκιο, αλλά αν το ρισκάρουμε δεν έχουμε να χάσουμε τίποτα.

Αλκίδας: Θυμάμαι την στρατιωτική σου ευφυΐα για αυτό αυτήν τη φορά θα συμφωνήσω μαζί σου.

Γιάννης Παναγιώτης

Αγαπητοί γεωγράφοι!

Ελπίζω να απέδωσα πιστά στην αρχαία ελληνική το διάλογό σας!

Βρασιδας: Αλκίδα, έμεινε σὺν δοκεῖ πλείονας ναὺς πρὸς τοῖς Αθηναίοις ἀποστεῖλαι.

Αλκίδας: Τίνος ἐνεκεν τοῦτο εἰρήκας; Οὐκ ἐννοῶ σε, ὅτι οἱ Κερκυραῖοι πλείονας ναὺς ἢ ἡμεῖς ἔχουσιν!

Βρασιδας: Μὴ προτρέχῃς ἢ γλώττια τῆς διανοίας ὦ Αλκίδα. εἰ καὶ πλείονας ναὺς οἱ Κερκυραῖοι ἔχουσιν, εἰσὶν ὁμας πάνυ ἄδαεις καὶ οὐκ εμφορόνως τὴν σφετέραν αὐτῶν δύναμιν χροῖνται.

Αλκίδας: Ἄν τι μὴ ὑπ' ἐλπίδος συμβῆ, τί τότε ποιῶμεν; Ἵως σὺν Κερκυραίοι τέχνασμα τι μηχανῶνται καὶ δέδοικα μὴ ἠττηθῶμεν.

Βρασιδας: Δίκαια λέγεις, ἀλλὰ πειρατίον ἐστὶ τῶν κινδύνων. Οὐ τι ἡμᾶς βλάψει.

Αλκίδας: Ἀγαθαί σε ὦ Βρασιδα, καὶ τὴν σὴν διάνοιαν. Ἐν γε τῷ παρόντι ξειχωρῶ σοι.

Comments (1)

FOYLA HAP, said
at 9:50 am on Apr 1, 2014
Basic Details

πολυ καλός ο διάλογός σου... εξαιρετική δουλειά!!!!

Η Α΄ Φάση ολοκληρώθηκε με συζήτηση στην ολομέλεια και την παρουσίαση των εργασιών των ομάδων. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας προκλήθηκε και γόνιμος διάλογος ανάμεσα στους μαθητές, οι οποίοι δήλωσαν ικανοποιημένοι από την όλη προσπάθεια, ωστόσο κάποιοι μαθητές απουσίαζαν όχι από το σχολείο, αλλά από την αίθουσα, καθώς είχαν ανελαστικές ανειλημμένες υποχρεώσεις ως συντελεστές της σχολικής εορτής για τον εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου. υπό την εποπτεία και την καθοδήγηση του διδάσκοντος.

Τα τελευταία δέκα λεπτά της ολομέλειας, που τελικά έγινε δίωρη, τα διέθεσα στην ενημέρωση για το δεύτερο Φύλλο Εργασίας. Το δεύτερο Φύλλο Εργασίας που υλοποιείται σε διάστημα τριών διδακτικών ωρών, εμπλέκει τους μαθητές σε δραστηριότητες συγκεκριμένης οπτικής, δηλαδή υπό το πρίσμα κάποιας

«επαγγελματικής ταυτότητας». Τις ταυτότητες αυτές τις απέδωσα στις ομάδες, χωρίς να γνωρίζω με σιγουριά τις δεξιότητες και τις ιδιαίτερες κλίσεις των μαθητών μου.

Έτσι, λοιπόν, διαμορφώθηκαν οι έξι ομάδες:

- [Η ομάδα των Βιογράφων](#)
- [Η ομάδα των Φιλολόγων-Γλωσσολόγων](#)
- [Η ομάδα των Αναλυτών-Διαφωτιστών](#)
- [Η ομάδα των Τεχνολόγων](#)
- [Η ομάδα των Γεωγράφων-Γεωλόγων](#)
- [Η ομάδα των Νομικών.](#)

Πριν από τη λήξη της ολομέλειας μοίρασα α Φύλλα Εργασίας στις ομάδες, ώστε οι μαθητές, γνωρίζοντας το είδος των δραστηριοτήτων της ομάδας τους, ενδεχομένως να επιχειρήσουν κάποια προεργασία.

Το σενάριο συνεχίστηκε στις 27 Μαρτίου και ολοκληρώθηκε τη Δευτέρα 1 Απριλίου με τη δεύτερη σύγκληση της ολομέλειας. Το υλικό που παρήγαγαν οι ομάδες περιέχεται στα τεκμήρια και είναι αναρτημένο και στο οικείο Wiki. Σε γενικές γραμμές, το δεύτερο Φύλλο Εργασίας θεωρήθηκε δυσκολότερο από το πρώτο, καθώς οι μαθητές δεν ήταν εξοικειωμένοι με ερευνητικού τύπου δραστηριότητες. Στις γραμμές που ακολουθούν αναφέρεται η προβλεπόμενη από τον συντάκτη του σεναρίου ακολουθητέα πορεία και παρεμβάλλεται σε κάθε δραστηριότητα το σχόλιο από την εφαρμογή.

[Η πρώτη ομάδα](#) (Βιογράφοι) έχει ως έργο την παρουσίαση ενός σύντομου βιογραφικού για μια καλύτερη γνωριμία με τα δρώντα πρόσωπα. Ως πιο σημαντικό πρόσωπο θεωρείται ο Βρασίδης, γεγονός που αποδεικνύεται και από την ποσότητα των πληροφοριών που υπάρχουν στο διαδίκτυο, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα πρόσωπα. Για την ευφυΐα και τη στρατηγική ικανότητα του Βρασίδη ο Θουκυδίδης αφήνει κάποιους ευδιάκριτους υπαινιγμούς. Ζητείται, λοιπόν, από την ομάδα των Βιογράφων να αποτιμήσουν το μέγεθος της προσωπικότητάς του, συνεκτιμώντας το

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

έργο και τη δράση του. Αναμένεται με αυτήν τη δραστηριότητα να φωτιστούν τα ιστορικά υποκείμενα και να συνδεθεί η φήμη του καθενός με την ιστορική του διαδρομή, που για διάφορους λόγους δεν είναι πάντα παράλληλη.

Σχόλιο από την εφαρμογή

Η δραστηριότητα αυτή υλοποιήθηκε σχετικά εύκολα από την ομάδα, καθώς το περιεχόμενο των δύο πηγών είναι αρκετά διαφωτιστικό. Τόσο το άρθρο του Στάθη Παπακωνσταντίνου όσο και η πηγή από το «Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό» προσέφεραν άφθονο υλικό και τροφή για σκέψη. Οι μαθητές σε προφορικό επίπεδο, βέβαια, εξέφρασαν την απορία τους, πώς ένα πρόσωπο με τέτοια δράση και παρουσία έμεινε στην αφάνεια και δεν έτυχε της τιμής και της αναγνώρισης που του αναλογεί. Για τα υπόλοιπα πρόσωπα που αναφέρονται στο κείμενο οι πληροφορίες είναι λιγοστές και οι αναφορές στο διαδίκτυο σπάνιες, οπότε κάποια από τα βιογραφικά είναι ιδιαίτερα λακωνικά.

Οι επόμενες δύο δραστηριότητες χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ αποκλειστικά ως εργαλείο συγγραφής. Ζητείται από τους μαθητές να εντοπίσουν ένα αποδιοπομπαίο πρόσωπο και να του χρεώσουν αιτιολογημένα λάθη και παραλείψεις. Είναι σαφές ότι η καμπάνα χτυπά για τον Αλκίδα, του οποίου οι επιλογές έμμεσα αποδοκιμάζονται και από τον ιστορικό. Καλό είναι το περιεχόμενο της σε βάρος του επιχειρηματολογίας να τεθεί υπόψη της ομάδας των Νομικών, ώστε να το αξιοποιήσουν στη σύνταξη του κατηγορητηρίου. Τέλος, ζητείται από τους μαθητές να συσχετίσουν την αποφθεγματική φράση του Ευριπίδη «έμπειρία τε τῆς ἀπειρίας κρατεῖ» με τα περιστατικά που αφηγείται εδώ ο Θουκυδίδης. Οι δραστηριότητες αυτές προϋποθέτουν ενεργητική κατάκτηση του περιεχομένου της ενότητας και στοχεύουν στην ενίσχυση της κριτικής ικανότητας των μαθητών μέσω της αξιοποίησης συνδυαστικών γνώσεων. Οι απαντήσεις αναρτώνται στο Wiki του μαθήματος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σχόλιο από την εφαρμογή

Δεν έμεινα ιδιαίτερα ικανοποιημένος από την απάντηση της ομάδας στο πρώτο ερώτημα. Η απάντηση είναι ασαφής και ατεκμηρίωτη. Ενώ όλα οδηγούν στον Αλκίδα οι ευθύνες επιρρίπτονται στους Κερκυραίους και σε αυτούς καταλογίζονται εγκληματικά λάθη και παραλείψεις. Παράλληλα, υπάρχει και μπέρδεμα σχετικά με τον αριθμό των πλοίων που είχε κάθε πλευρά. Το μέλος της ομάδας που συνέταξε αυτή την απάντηση αποδείχθηκε τελικά ο αδύναμος κρίκος. Εξυπακούεται ότι δεν είχε πλέον νόημα η επικοινωνία με την ομάδα των Νομικών που θα έπρεπε να συντάξει το κατηγορητήριο του Αλκίδα. Αντίθετα, υπήρξε ικανοποιητικός συσχετισμός του γνωμικού «έμπειρία τε τῆς ἀπειρίας κρατεῖ» με τα περιστατικά που αφηγείται εδώ ο Θουκυδίδης.

Η δεύτερη ομάδα (Γλωσσολόγοι-Φιλολόγοι) έχει ως έργο την ανίχνευση της σχέσης ανάμεσα στο περιεχόμενο και τις γλωσσικές επιλογές του ιστορικού, που διαμορφώνονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου κειμενικού είδους της αφηγηματικής ιστοριογραφίας. Οι δραστηριότητες και εδώ θυμίζουν κάπως τα παραδοσιακά πρότυπα και χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως εργαλείο συγγραφής. Πιο συγκεκριμένα, θα αναζητηθεί η αιτιακή σχέση των γεγονότων στην «Ιστορία» του Θουκυδίδη, ο συσχετισμός των ενεργειών με τα κίνητρα και τους στόχους των προσώπων, τα χαρακτηριστικά και η λειτουργία της παράλληλης αφήγησης, η λειτουργία των χρόνων του ρήματος στο αφηγηματικό αποτέλεσμα και η συμβολή των προσδιορισμών στην επίτευξη της κειμενικής σαφήνειας και ακρίβειας. Στο τέλος, θα κατατάξουν το απόσπασμα του Θουκυδίδη που αναφέρεται στη ναυμαχία της Κέρκυρας στα περιγραφικά ή στα αφηγηματικά κειμενικά είδη, εφαρμόζοντας γνώσεις που ήδη κατέχουν από το μάθημα Έκφραση - Έκθεση. Η συμπλήρωση των πινάκων είναι ως δραστηριότητα σχετικά εύκολη, ενώ το σύνολο των εργασιών θα αναρτηθεί στο Wiki του μαθήματος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σχόλιο από την εφαρμογή

Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας είχαν την αναμενόμενη μορφή με κύριο χαρακτηριστικό τη συντομία και την τάση για ακρίβεια. Περιέχονται αυτούσιες στα τεκμήρια, όπως αναρτήθηκαν στο Wiki. Σε γενικές γραμμές η συγκεκριμένη ομάδα εργάστηκε με ζήλο και μεράκι και έμεινα απόλυτα ικανοποιημένος από τη συμμετοχικότητα και τη διακριτική της παρουσία.

Την τρίτη ομάδα αποτελούν οι Αναλυτές-Διαφωτιστές. Αν μελετήσει κανείς το κείμενο, θα διαπιστώσει ότι κάποια σημεία παραμένουν σκοτεινά ή δημιουργούν απορίες. Οι αναλυτές αναλαμβάνουν την επίλυση έξι αποριών είτε με γνώμονα το τι είναι λογικό να έχει συμβεί, είτε συνδυάζοντας γνώσεις από διάφορες περιοχές του επιστητού. Πρόκειται για αξιόλογες δραστηριότητες που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ σε πολλά επίπεδα και κοινωνοί του περιεχομένου τους πρέπει να γίνουν όλοι ο μαθητές.

Σχόλιο από την εφαρμογή

Η ομάδα αυτή, αποτελούμενη μόνο από αγόρια, εργάστηκε μεθοδικά και προσπάθησε να απαντήσει ικανοποιητικά στις απορίες που διατυπώθηκαν. Κάποια σημεία τα συζητήσαμε μαζί και θεωρώ το συνολικό αποτέλεσμα ικανοποιητικό. Το υλικό που παρήγαγαν περιέχεται στα τεκμήρια.

Η τέταρτη ομάδα (Ερευνητές-Τεχνολόγοι) έχει ως θέμα τις «φρυκτωρίες» και, κατ' επέκταση, την εξέλιξη της τεχνολογίας των επικοινωνιών από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Το σχετικό βίντεο του Μουσείου Τηλεπικοινωνιών του ΟΤΕ με την αμεσότητα και τη δύναμη του ήχου και της εικόνας τούς παρέχει κρίσιμες πληροφορίες για τις φρυκτωρίες και για την εξέλιξη της τεχνολογίας. Ωστόσο, πρέπει να εξασφαλιστούν στην ομάδα συνθήκες απρόσκοπτης παρακολούθησης του βίντεο με τον ήχο σε ικανοποιητικό επίπεδο. Συμπληρωματικά η ομάδα αντλεί πρόσθετες πληροφορίες από το Μουσείο της Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας με τελικό στόχο τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης πολυτροπικής παρουσίασης με την αξιοποίηση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

του οπτικού υλικού και των πληροφοριών που άντλησε από τις δυο προαναφερθείσες πηγές. Θα κατανοήσουν με τον τρόπο αυτό τη σπουδαιότητα της πολυτροπικής έκφρασης και τη συμβολή της στην ουσιαστική πρόσληψη των νοημάτων.

Έχοντας ήδη πληροφορίες για τις φρυκτωρίες, οι μαθητές της ομάδας αυτής επανέρχονται στο λογισμικό και επανεξετάζουν τη θέση στον χώρο των φρυκτωρικών πύργων του λογισμικού σε συνδυασμό με το ανάγλυφο του εδάφους. Καταγράφουν τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με τη συνοδεία επιχειρημάτων. Το υλικό αναρτάται στο Wiki του μαθήματος.

Σχόλιο από την εφαρμογή

Αν και στην ομάδα αυτή είχα εναποθέσει τις περισσότερες ελπίδες μου, θεωρώντας τις δραστηριότητές της ως την «ατραξιόν» του σεναρίου, διαψεύστηκα οικτρά. Κατά κανόνα απουσίαζαν από τις δραστηριότητες των σεναρίων, ενώ εξάντλησαν το σύνολο σχεδόν του χρόνου τους στην παρακολούθηση των βίντεο και ανάλωσαν το χρόνο τους σε ατέρμονες παρελκυστικές συζητήσεις. Η ομάδα αυτή με απογοήτευσε πλήρως. Ίσως να έχει να κάνει και με τη σύνθεσή της και να φέρω και ο ίδιος ευθύνες για τον κακό συντονισμό και τη μετέπειτα πορεία της ομάδας. Από τις τέσσερις δραστηριότητες υλοποίησαν μόνο μία και κατά συνέπεια αποκλείστηκαν από την ολομέλεια, στην οποία απλά αναφέρθηκε το πεδίο της δραστηριοποίησής τους.

Η πέμπτη ομάδα (Γεωλόγοι-Γεωγράφοι). Όπως είναι γνωστό, μια ιστορική πράξη διακρίνεται από το στοιχείο της πρόθεσης και συνδέεται με κάποιο χρονικό σημείο, με κάποια συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα και με κάποιον τόπο. Ιδιαίτερα ο χώρος μπορεί να αποβεί καθοριστικός παράγοντας για την έκβαση μιας ιστορικής πράξης. Επομένως, για την πληρέστερη κατανόηση των γεγονότων είναι αναγκαία και η γνώση των γεωγραφικών παραμέτρων. Στην περίπτωση μας συμβαίνει κάτι παρόμοιο με την περιοχή των Θερμοπυλών, καθώς οι γεωλογικές

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

μεταβολές έχουν αλλοιώσει τον χαρακτήρα του τοπίου στον ισθμό της Λευκάδας. Τα Σύβοτα λ.χ. προσφέρονται για ορμητήριο, η Λευκίμμη για λεηλασία, οι ακτές για ασφαλή αποχώρηση κλπ. Η ομάδα των Γεωγράφων θα ασχοληθεί με την παρουσίαση των τοπογραφικών δεδομένων και θα φωτίσει δύο περιστατικά που απλώς αναφέρονται στο κείμενο, δηλαδή το περιστατικό της Ναυπάκτου με τον στρατηγό Φορμίωνα και την επιχείρηση του Αλκίδα στην Ιωνία για την προστασία των Μυτιληναίων.

Τα κείμενα που θα παραγάγουν έχουν πολυτροπικό χαρακτήρα, αφού συνοδεύονται από κατατοπιστικούς χάρτες, και θα αναρτηθούν στο Wiki του μαθήματος.

Σχόλιο από την εφαρμογή

Η ομάδα αυτή πλειοδότησε αρχικά σε προθυμία, αλλά στη συνέχεια δεν επέδειξε τον ανάλογο ζήλο. Οι απαντήσεις τους απλές, όπως και οι συνοδευτικοί χάρτες. Ωστόσο, υλοποίησαν το σύνολο των δραστηριοτήτων δίνοντας απαντήσεις έστω και απλοϊκές. Για άλλη μια φορά αποδείχθηκε ότι η νέα γενιά είναι «αγεωγράφητη» και ότι αδυνατεί να συνδέσει τα γεγονότα με τον χώρο και τις ιδιαιτερότητές του. Σε κάποια σημεία μάλιστα τα μέλη της ομάδας δεν απέφυγαν τον πειρασμό της μεθόδου *Αντιγραφή - Επικόλληση*.

Η έκτη ομάδα (Νομικοί). Την αποτυχία κανείς δεν την ανέχεται και όποιος Σπαρτιάτης επεδείκνυε ολιγωρία, ενδεχομένως να κινδύνευε με την επιστροφή του στη Σπάρτη. Ο Ξενοφώντας αναφέρει ότι ο βασιλιάς Κλεόμβροτος, για να μην κατηγορηθεί αργότερα στη Σπάρτη, σύρθηκε ουσιαστικά στη μάχη των Λεύκτρων και υπέστη πανωλεθρία, ενώ ο Πausanias κατηγορήθηκε ότι με την καθυστερημένη άφιξή του έφερε ευθύνη για τον θάνατο του Λυσάνδρου έξω από τα τείχη της Αλιάρτου. Η ομάδα των Νομικών, εξετάζοντας λέξη προς λέξη το κείμενο του Θουκυδίδη, ανακηρύσσει τον νικητή της ναυμαχίας τεκμηριώνοντας την απάντησή

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

της και με υλικό που αντλεί από ψηφιακές πηγές. Στη συνέχεια, συντάσσει τρία κείμενα: το κατηγορητήριο εναντίον του Αλκίδα, την απολογία του Αλκίδα και την ετυμηγορία του δικαστηρίου. Εδώ είναι σαφές ότι ο διδάσκων θα πρέπει να βοηθήσει την ομάδα, δεδομένου ότι οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση νομικής ορολογίας. Βέβαια, ως γεγονός δεν αναφέρεται από τον Θουκυδίδη. Θα μπορούσε, όμως, να έχει συμβεί με βάση άλλα ιστορικά παράλληλα. Το κατηγορητήριο αναμένεται να δείξει ότι η επικράτηση των Πελοποννησίων στη ναυμαχία της Κέρκυρας ήταν πολύ πιθανή και ότι θα μπορούσε να αλλάξει άρδην τα δεδομένα. Αναμένεται, δηλαδή, οι μαθητές να κατανοήσουν ότι ακόμη και μία λεπτομέρεια θα μπορούσε να αλλάξει τον ρου της ιστορίας. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα ενσυναισθητικού χαρακτήρα και περιεχομένου ανήκει στις δραστηριότητες της «εναλλακτικής» ιστορίας, που καλλιεργεί την κρίση και απαιτεί προηγμένο τρόπο σκέψης και υψηλές δεξιότητες. Το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων αναρτάται στο Wiki του μαθήματος.

Σχόλιο από την εφαρμογή

Η ομάδα αυτή θεωρώ ότι ανταποκρίθηκε με επιτυχία στις υποχρεώσεις της. Παρήγαγε και τα τρία κείμενα σε γλώσσα που θα τη χαρακτήριζα «νομική», χωρίς να έχουν κάποια βοήθεια, τουλάχιστον από μένα. Συνέταξαν, λοιπόν, το κατηγορητήριο εναντίον του Αλκίδα, συνέθεσαν την απολογία του και προχώρησαν στην έκδοση της απόφασης που ήταν καταδικαστική. Τα τρία κείμενα τα οποία προσωπικά θεωρώ αξιολογικά περιέχονται στα τεκμήρια από την εφαρμογή στην τάξη.

Η Β΄ Φάση ολοκληρώθηκε την Τρίτη 1 Απριλίου με τη σύγκληση της ολομέλειας, αφού μεσολάβησε το Σαββατοκύριακο. Παρασχέθηκε έτσι χρόνος για ένα «ρετουσάρισμα» των απαντήσεων ή και για μικροβελτιώσεις, ως αποτέλεσμα της επίνοιας. Η ολομέλεια συνήλθε στην αίθουσα του τμήματος και αξιοποιήθηκε φορητός υπολογιστής και βιντεοπροβολέας. Η μία ώρα δεν έφτασε με αποτέλεσμα να

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

απαιτηθεί και χρόνος από την επόμενη ώρα. Προκλήθηκε γόνιμος διάλογος σε μια προσπάθεια να αποτιμηθεί το αποτέλεσμα της προσπάθειας. Δεν έμεινα ικανοποιημένος από τη συμμετοχή στην ολομέλεια, καθώς ελάχιστοι πρόσεχαν τις παρουσιάσεις των άλλων και συζητούσαν για τη δική τους παρουσίαση. Χρειάστηκε μάλιστα σε δύο τρεις περιπτώσεις να προχωρήσω σε επιπλήξεις. Στο τέλος, προέτρεψα τις ομάδες να δουν ξανά για ανατροφοδότηση στο Wiki τις εργασίες των ομάδων και να αφήσουν και κάποιο σχολιαστικό αποτύπωμα, κάτι που μάλλον δεν έγινε, όπως διαπιστώθηκε στη συνέχεια.

Αξιολογώντας συνολικά το εγχείρημα κατέληξα στα παρακάτω συμπεράσματα:

- Το λογισμικό αποδείχθηκε εύχρηστο στην εγκατάσταση και στην πλοήγηση και συνέβαλε αποφασιστικά στην ουσιαστική κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων της ενότητας, τον φωτισμό αθέατων πτυχών και την ανάδειξη του ρόλου και των κινήτρων των ιστορικών υποκειμένων.
- Το Wiki λειτούργησε ικανοποιητικά ως χώρος επικοινωνίας, συνδιαμόρφωσης, διαμοιρασμού και ανατροφοδότησης
- Η ποιότητα των απαντήσεων των μαθητών είναι μεν ικανοποιητική, αποδεικνύει ωστόσο ότι υπάρχει πολύς δρόμος ακόμη για να διανυθεί, ώστε να φθάσουμε στα επιθυμητά αποτελέσματα.
- Ο προβλεπόμενος χρόνος των έξι ωρών ίσως οριακά να μην επαρκεί και καλό είναι υπολογιστεί μία επιπλέον διδακτική ώρα.
  - Η επίδοση των μαθητών στο σύντομο και αντιπροσωπευτικό (αυτόματης βαθμολόγησης) [ΤΕΣΤ](#), που κυμάνθηκε μεσοσταθμικά στο 83% πιστοποιεί την ικανοποιητική πρόσληψη του κειμένου από την πλευρά των μαθητών.
  - Η συνολική εικόνα και παρουσία των μαθητών τόσο στο εργαστήριο όσο και στην ολομέλεια υπήρξε ενθαρρυντική και δεν χρειάστηκε παρά σε

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ελάχιστες περιπτώσεις η δική μου παρέμβαση για αποκατάσταση του κλίματος ή για επίλυση διενέξεων. Η διάθεση για συνεργασία υπήρξε, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, εμφανής, πράγμα που αποτυπώθηκε και στα συλλογικά δημιουργήματα των ομάδων.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

Να κατεβάσετε και να εγκαταστήσετε στον υπολογιστή σας το λογισμικό «Η ναυμαχία της Κέρκυρας» κάνοντας κλικ [εδώ](#). Βεβαιωθείτε ότι η τρέχουσα ανάλυση της οθόνης του υπολογιστή σας είναι 1024 x 768 για την ορθή εκτέλεση του λογισμικού. Σε περίπτωση που δεν είναι στη συγκεκριμένη ανάλυση, να κάνετε την αναγκαία τροποποίηση. Η εφαρμογή εκτελείται από το μενού *Έναρξη* → *Προγράμματα*. Μπείτε στο λογισμικό «Η ναυμαχία της Κέρκυρας» και ακολουθήστε τις οδηγίες πλοήγησης, για να παρακολουθήσετε την οπτικοποίηση του κειμένου των ενοτήτων [76-78](#) και [79](#) του 3^{ου} βιβλίου των «Ιστοριών» του Θουκυδίδη.

1. Η αποστολή σας είναι διπλή:
  - α) Λαμβάνοντας υπόψη το αρχαίο κείμενο και τη μετάφρασή του, να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα κατανόησης ή εμπέδωσης που συνοδεύουν τη λειτουργία του λογισμικού.
  - β) Να επισημάνετε τα σημεία εκείνα στα οποία, κατά τη γνώμη σας, το λογισμικό δεν αποδίδει πιστά το περιεχόμενο του κειμένου. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας, υποδεικνύοντας και τον ορθό τρόπο απόδοσής του.
2. α) Στο λογισμικό παρεμβάλλονται ένθετα και πλαστοί διάλογοι. Οι διάλογοι αυτοί είναι στην αρχαία ελληνική και, αν κάνετε κλικ πάνω τους, θα δείτε τη νεοελληνική απόδοσή τους. Αφού τους μελετήσετε με προσοχή, να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα.

	1 ^ο πρόσωπο	2 ^ο πρόσωπο	3 ^ο πρόσωπο	Ποια είναι η επικοινωνιακή κατάσταση;	Υπάρχουν στοιχεία ρεαλισμού;
Διάλογος 1ος					

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Διάλογος 2ος					

β) Στη συνέχεια, θα συντάξετε έναν δικό σας πλαστό διάλογο ανάμεσα στον Αλκίδα και τον Βρασίδα, όταν το πρωί της επομένης της ναυμαχίας, συζητούν περί του πρακτέου για να καταλήξουν τελικά στην απόβαση της Λευκίμμης. Ο διάλογος να έχει την έκταση των προηγούμενων διαλόγων και να παρουσιάζει ρεαλιστικά χαρακτηριστικά. Ο διάλογος θα είναι γραμμένος στη νέα ελληνική, για να μεταγραφεί στην αρχαία ελληνική στη συνέχεια με τη βοήθεια του καθηγητή ή της καθηγήτριάς σας. Όλες τις εργασίες να τις αναρτήσετε στο Wiki του μαθήματος.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2^ο Φύλλο Εργασίας

1^η ΟΜΑΔΑ: ΒΙΟΓΡΑΦΟΙ

1. Τα επώνυμα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι ο Νικόστρατος, ο Αλκίδας, ο Βρασίδης και ο Ευρυμέδοντας. Αξιοποιώντας πληροφορίες από το διαδίκτυο (κυρίως την ελληνική [Βικιπαίδεια](#)) να δημιουργήσετε ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα για τον καθένα. Κάθε βιογραφικό να αποτελεί και μία διαφάνεια ενός αρχείου παρουσίασης.
2. Μελετώντας το αφιέρωμα της ιστοσελίδας «Φιλολογικά βήματα» στον στρατηγό [Βρασίδα](#), (III) να προβείτε σε μια συνολική αποτίμηση της προσωπικότητάς του με βάση το έργο του. Θεωρείτε δικαιολογημένο τον θαυμασμό για το πρόσωπό του; Τα συμπεράσματά σας να τα καταγράψετε σε ένα σύντομο κείμενο επιχειρηματολογίας.
3. Σε ποιον από τους τέσσερις πρωταγωνιστές θα μπορούσατε να χρεώσετε λάθη στις εκτιμήσεις ή στην τακτική που εφάρμοσε; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Στον Ευριπίδη ([TGF, Fr. 619,3](#), πιθανόν από τη χαμένη τραγωδία του «Πηλεύς») απαντά η αποφθεγματική διατύπωση «έμπειρία τε τῆς ἀπειρίας κρατεῖ». Πιστεύετε ότι μπορεί να βρει εφαρμογή στο συγκεκριμένο απόσπασμα των «Κερκυραϊκών» του Θουκυδίδη; Να ενημερώσετε σχετικά την ολομέλεια μέσω μίας σύντομης προφορικής εισήγησης.

2^ο Φύλλο Εργασίας

2^η ΟΜΑΔΑ: ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΙ-ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ

1. Στον Θουκυδίδη ο ρόλος των θεών και του παράγοντα της τύχης είναι αποχρωματισμένος. Είναι φανερό ότι τα αποτελέσματα προκύπτουν από την επενέργεια συγκεκριμένων αιτιών, οπότε θα μπορούσαν και να προβλεφθούν, π.χ. «καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι κακῶς τε καὶ κατ' ὀλίγας προσπίπτοντες ἔταλαιπώρουν τὸ καθ' αὐτούς», δηλαδή οι Κερκυραίοι εκδήλωναν τις επιθέσεις τους ανοργάνωτα και με λίγα πλοία (αίτιο) και έτσι δεινοπαθούσαν (αποτέλεσμα). Παράλληλα, ο Θουκυδίδης συνοδεύει την καταγραφή των ενεργειών, είτε με το κίνητρο είτε με το σκοπό τους. Π.χ. Οι Πελοποννήσιοι έσυραν τα πλοία τους από τον ισθμό της Λευκάδας (ενέργεια) για να μην πέσουν πάνω στους Αθηναίους, αν πήγαιναν από τα ανοιχτά: «καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν». Στο πλαίσιο αυτής της ανάγνωσης να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες με λέξεις ή φράσεις του αρχαίου κειμένου.

Αίτιο	Αποτέλεσμα
Ενέργεια	Αιτιολόγηση/ερμηνεία

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ενέργεια	Σκοπός

2. Ο Θουκυδίδης στον άξονα του αφηγηματικού χρόνου φαίνεται να εφαρμόζει την τακτική της λεγόμενης «παράλληλης αφήγησης». Να εξηγήσετε αυτήν τη μέθοδο χρησιμοποιώντας παραδείγματα από το κείμενο.
3. Ο Θουκυδίδης χρησιμοποιεί στην ιστορική του αφήγηση τον αόριστο, τον παρατατικό και τον ιστορικό ενεστώτα. Να γράψετε από δύο παραδείγματα για κάθε χρόνο και να αιτιολογήσετε τη χρήση του.
4. Ο Θουκυδίδης στην προσπάθειά του για σαφήνεια και ακρίβεια χρησιμοποιεί σύνθετες λέξεις και πολλούς εμπρόθετους προσδιορισμούς. Να γράψετε από

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

δύο παραδείγματα για κάθε περίπτωση και να εξηγήσετε με ποιον τρόπο συμβάλλουν στην ακρίβεια της απόδοσης συγκεκριμένων νοημάτων.

5. Αφού λάβετε υπόψη σας πληροφορίες από το μάθημα Έκφραση – Έκθεση της Α΄ Λυκείου (ενότητες [Περιγραφή](#) και [Αφήγηση](#) τις οποίες έχετε ήδη διδαχθεί), να εντάξετε το συγκεκριμένο απόσπασμα που αναφέρεται στη διεξαγωγή της ναυμαχίας, στο είδος της αφήγησης ή της περιγραφής. Σε κάθε περίπτωση να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2^ο Φύλλο Εργασίας

3^η ΟΜΑΔΑ: ΑΝΑΛΥΤΕΣ-ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΕΣ

Μελετώντας το κείμενο υπάρχουν κάποιες απορίες τις οποίες η ομάδα σας θα πρέπει να επιλύσει.

Απορία 1^η. Πώς πληροφορήθηκαν οι Πελοποννήσιοι τα τεκταινόμενα στην Κέρκυρα και αποφάσισαν τη στρατιωτική επέμβαση;

Απορία 2^η. Πώς οι Αθηναίοι πληροφορήθηκαν τη στρατιωτική επέμβαση των Πελοποννησίων και έσπευσαν να την αναχαιτίσουν με τα εξήντα πλοία του Ευρυμέδοντα; Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι υπήρχε [δίκτυο αντικατασκοπείας](#) (βλ. και [εδώ](#)).

Απορία 3^η. α. Γνώριζαν ή δε γνώριζαν οι Πελοποννήσιοι ότι οι ολιγαρχικοί Κερκυραίοι βρίσκονταν εκτοπισμένοι στο νησί Βίδο; Ποια πιστεύετε ότι θα μπορούσε να ήταν η εξέλιξη αν οι Πελοποννήσιοι τους είχαν απελευθερώσει;

β. Τι ακριβώς έκαναν στη Λευκίμμη οι Πελοποννήσιοι και ποιες επιπτώσεις για τους Κερκυραίους θα μπορούσε να έχει αυτό;

Απορία 4^η. Πώς ονομάζεται και ποια η σκοπιμότητα της τακτικής που ακολούθησαν οι Αθηναίοι στη ναυμαχία; Στην απάντησή σας μπορείτε να αντλήσετε πληροφορίες από το αφιέρωμα του περιοδικού «Στρατιωτική Ιστορία» [στη ναυμαχία της Κέρκυρας](#) (σελ. 9).

Απορία 5^η. Η επέμβαση του Νικόστρατου και του Αλκίδα έχουν κοινά χαρακτηριστικά; Να εντοπίσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στα δύο ιστορικά περιστατικά.

Απορία 6^η. Οι Αθηναίοι με δώδεκα πλοία αντιμετώπισαν με επιτυχία πολλαπλάσια εχθρικά. Αντίθετα, στους Αιγός ποταμούς (είκοσι τρία χρόνια αργότερα) με εκατόν ογδόντα πλοία γνώρισαν την πανωλεθρία από τον Λύσανδρο. Τι δίνει τελικά τις νίκες στον πόλεμο;

Να επιλύσετε τις παραπάνω απορίες με σύντομα ενημερωτικά κείμενα τα οποία στη συνέχεια θα αναρτήσετε στο Wiki του μαθήματος. Τα κείμενα, αν το κρίνετε σκόπιμο, μπορείτε να τα συνοδεύετε με εικόνες, διαγράμματα ή χάρτες.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2^ο Φύλλο Εργασίας

4^η ΟΜΑΔΑ: ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΟΙ

1. Ο Θουκυδίδης χρησιμοποιώντας τον ρηματικό τύπο «έφρυκτωρήθησαν» μας πληροφορεί για τον πιο δημοφιλή ίσως τρόπο επικοινωνίας των αρχαίων. Βέβαια, στις μέρες μας οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν εκμηδενίσει τις αποστάσεις, δημιουργώντας συνθήκες άμεσης απρόσκοπτης επικοινωνίας με οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη.
2. Η αποστολή της ομάδας σας είναι διπλή:
  - α) Αφού πλοηγηθείτε στον ιστοχώρο του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας (ενότητα: [Οι τηλεπικοινωνίες των αρχαίων Ελλήνων](#)) και αφού παρακολουθήσετε με προσοχή το βίντεο του [Μουσείου Τηλεπικοινωνιών του ΟΤΕ](#), να δημιουργήσετε μια πολυτροπική παρουσίαση με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας αδρομερώς για την εξέλιξη της τεχνολογίας από την αρχαιότητα έως σήμερα και αναλυτικά για το σύστημα των φρυκτωριών.
  - β) Να μεταβείτε στο λογισμικό «Η ναυμαχία της Κέρκυρας» και να επανεξετάσετε τη θέση των φρυκτωρικών σταθμών, λαμβάνοντας υπόψη και το ανάγλυφο του εδάφους μέσω της εφαρμογής [Google Earth](#). Αν συμφωνείτε με τη θέση που υποδεικνύει το λογισμικό για τους δύο φρυκτωρικούς σταθμούς, να εξηγήσετε τους λόγους και αν διαφωνείτε, να το καταγράψετε μαζί με την επιχειρηματολογία σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^ο Φύλλο Εργασίας

5^η ΟΜΑΔΑ: ΓΕΩΛΟΓΟΙ-ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ

1. Οι Πελοποννήσιοι είχαν ως ορμητήριο την Κυλλήνη. Αφού λάβετε υπόψη τη γεωλογία της περιοχής, να εξηγήσετε τα πλεονεκτήματά της και να κάνετε κάποιες εκτιμήσεις για την πιθανή αποστολή του στόλου που είχε εκεί το ορμητήριό του. Η απάντησή σας να συνοδεύεται και από έναν κατατοπιστικό χάρτη.
2. «παρά τὴν γῆν· καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς». Να χαράξετε πάνω σε έναν χάρτη την πορεία της εσπευσμένης αποχώρησης των Πελοποννησίων με βάση τις πληροφορίες του κειμένου. Στη συνέχεια, αφού μελετήσετε τις γεωλογικές αλλαγές που έχουν επέλθει από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας στην περιοχή του ἰσθμοῦ της Λευκάδας, να εξηγήσετε με απλά λόγια τι ακριβώς σημαίνει το περιεχόμενο της φράσης «ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς».
3. «καὶ δείσαντες μὴ ὄπερ ἐν Ναυπάκτῳ γένοιτο». Αφού μελετήσετε το αφιέρωμα του περιοδικού «Στρατιωτική Ιστορία» [στη ναυμαχία της Κέρκυρας](#) (σελ. 9), να εξηγήσετε τι ακριβώς και πότε συνέβη στη Ναύπακτο. Η απάντησή σας να συνοδεύεται και από σχετικό χάρτη της περιοχής.
4. «μετὰ τὸν ἐκ τῆς Ἰωνίας πλοῦν». Αφού μελετήσετε το αφιέρωμα του περιοδικού «Στρατιωτική Ιστορία» [στη ναυμαχία της Κέρκυρας](#) (σελ. 7), να εξηγήσετε το περιεχόμενο και την έκβαση της αποστολής στην Ιωνία των πλοίων του Αλκίδα. Η απάντησή σας να συνοδεύεται και από κατατοπιστικό χάρτη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2^ο Φύλλο Εργασίας

6^η ΟΜΑΔΑ: ΝΟΜΙΚΟΙ

1. Ένα πρόβλημα με τη ναυμαχία της Κέρκυρας είναι ότι δεν υπάρχει καθαρός νικητής, αλλά η επικράτηση φαίνεται να κρίθηκε στα σημεία ή να μην έγινε αισθητή. Ο Θουκυδίδης αφήνει κάποιους υπαινιγμούς σχετικά με την έκβαση της ναυμαχίας και τη συμπεριφορά των πρωταγωνιστών:

«καὶ οἱ Κερκυραῖοι δέισαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς κρατοῦντες οἱ πολέμιοι ἢ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀναλάβωσιν»

«οἱ δ' ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι κρατοῦντες τῇ ναυμαχίᾳ, τρεῖς δὲ καὶ δέκα ναῦς ἔχοντες τῶν Κερκυραίων»

«τῇ δ' ὑστεραία ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον, καίπερ ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας καὶ Βρασίδου παραινοῦντος, ὡς λέγεται, Ἄλκίδα, ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος».

Αφού λάβετε υπόψη τις συγκεκριμένες αναφορές και το αφιέρωμα του περιοδικού «Στρατιωτική Ιστορία» [στη ναυμαχία της Κέρκυρας](#) (σελ. 10), να απονεμίσετε τη νίκη στον νικητή τεκμηριώνοντας την επιλογή σας.

2. Ο Αλκίδας θα μπορούσε να κατηγορηθεί στη Σπάρτη για αμέλεια και ολιγωρία που απέτρεψαν την καταγωγή μιας περίλαμπρης νίκης και την εξασφάλιση ενός συγκριτικού πλεονεκτήματος εναντίον των Αθηναίων. Ως νομικοί να συντάξετε ένα σύντομο κατηγορητήριο εναντίον του. Στη συνέχεια, χαράσσοντας την υπερασπιστική του γραμμή, να συντάξετε μια σύντομη απολογία. Η δραστηριότητα θα ολοκληρωθεί με την τεκμηριωμένη ανακοίνωση της ετυμολογίας του δικαστηρίου.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η συγκεκριμένη εκδοχή του σεναρίου προϋποθέτει τη γλωσσική κατάκτηση του κειμένου και αξιοποιεί το λογισμικό «Η ναυμαχία της Κέρκυρας» για την βαθύτερη κατανόησή του. Σε μια διαφορετική εκδοχή θα ήταν δυνατόν οι τέσσερις πρώτες ώρες του σεναρίου να είναι αφιερωμένες στη γλωσσική προσπέλαση του κειμένου με τη βοήθεια των ΤΠΕ (με τη βαρύτητα να δίνεται στο λεξιλογικό μέρος) και το επιστέγασμα της κατανόησης να προσφέρεται από την παρακολούθηση του λογισμικού τις δύο επόμενες διδακτικές ώρες.

Η παρούσα εκδοχή περιστρέφεται γύρω από τη συμπεριφορά των Πελοποννησίων στη ναυμαχία. Μια διαφορετική εκδοχή, θα μπορούσε να δίνει βαρύτητα στο άλλο στρατόπεδο με την υλοποίηση παραπλήσιων δραστηριοτήτων και να φωτίσει κατά τον τρόπο αυτό την εμπειρία των Αθηναίων, να πλέξει το εγκώμιο του Νικόστρατου, να αναδείξει τα λάθη τακτικής και τις παλινωδίες των έντρομων Κερκυραίων και γενικά να εστιάσει στο ευμετάβολο των ανθρώπινων πραγμάτων.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Επειδή συμβαίνει να είμαι ο δημιουργός του λογισμικού «Η ναυμαχία της Κέρκυρας» και ταυτόχρονα και ο συντάκτης του σεναρίου, θεωρώ ότι εξ αιτίας αυτών δε συνάντησα καμιά δυσκολία σε οργανωτικά και διαχειριστικά θέματα που αφορούν την προετοιμασία και τη διεξαγωγή του σεναρίου. Το γεγονός, όμως, ότι εφαρμόστηκε σε μαθητές που δεν γνώριζα και που δεν είχαν σχετική εμπειρία θεωρώ ότι λειτούργησε κάπως ανασταλτικά. Οι μαθητές εντυπωσιάστηκαν από την οπτικοποίηση και τον παιγνιώδη χαρακτήρα του λογισμικού, αλλά δυσκολεύτηκαν κάπως στο δεύτερο στάδιο στο οποίο θα έπρεπε να αυτενεργήσουν. Κάποιοι μαθητές, που σύμφωνα με την καθηγήτριά τους συμπεριφέρονται «ωσει παρόντες» παρακινήθηκαν και ενεπλάκησαν ενεργά στη διαδικασία. Ο χρόνος που προβλέπεται

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

για το σενάριο κρίνεται επαρκής, ωστόσο απαιτείται καλός συντονισμός και αυστηρή παρακολούθηση της εσωτερικής λειτουργίας των ομάδων, ώστε να επισημανθούν έγκαιρα στάσεις και συμπεριφορές που μπορεί να οδηγήσουν την ομάδα σε τέλμα ή να δημιουργήσουν προβλήματα. Ίσως θα ήταν προτιμότερο, αφού υπάρχει το Wiki, η πρώτη ολομέλεια να καταργηθεί και ο χρόνος της να διατεθεί στη δεύτερη, για την οποία όπως διαπιστώθηκε δεν εξαρκεί. Θα μπορούσε μάλιστα το αξιολογικό (αυτοματοποιημένο) τεστ να γίνει αμέσως μετά τη σύγκληση της ολομέλειας, αν αυτή πραγματοποιούνταν στο σχολικό εργαστήριο. Ανά δύο μαθητές σε δώδεκα υπολογιστές θα συμπλήρωναν το τεστ και θα υπήρχε και η άμεση παρατήρηση και εποπτεία του διδάσκοντος και το αποτέλεσμα θα ήταν άμεσα μετρήσιμο. Θα ήθελα επίσης να επισημάνω, ότι κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του σεναρίου οριστικοποιήθηκε η συμμετοχή της «τράπεζας θεμάτων» στη διαδικασία αξιολόγησης, γεγονός που άγχωσε κάπως τους μαθητές αλλά και την καθηγήτρια που μου δάνεισε το τμήμα της, καθώς ένιωσε αδήριτη την ανάγκη να επιταχύνει, ώστε να ολοκληρώσει την ύλη της έγκαιρα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bernstein, B. 1996. *Pedagogy, symbolic control and identity. Theory, research, critique*. London: Taylor and Francis.

Γιάννου, Τ. 2011. «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Εκπαίδευση των Επιμορφωτών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104 - 128.

http://filologostpe.files.wordpress.com/2012/10/yliko_pe02-201106.pdf

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Features*. London: Routledge.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Durando, F. 1998. *Αρχαία Ελλάδα, η αυγή του δυτικού κόσμου*. Μτφρ. Δ. Γεδεών. Αθήνα: Καρακώτσογλου.
- Hanson, V. D. 2007. *Πελοποννησιακός πόλεμος*. Μτφρ. Α. Φιλιππάτος. Αθήνα: Λιβάνης.
- Κέιγκαν, Ντ. 2004. *Ο Πελοποννησιακός πόλεμος*. Μτφρ. Ν. Πηλαβάκης. Αθήνα: Ωκεανίδα.
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf
- Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.
- Μαρκαντωνάτος, Δ. Γ. «Τα Κερκυραϊκά και η ναυμαχία της Κέρκυρας (Η κλιμάκωση του Πελοποννησιακού πολέμου στο βόρειο Ιόνιο, 427 π.Χ.)», περ. «Στρατιωτική Ιστορία», τεύχος 194, Μάρτιος 2013, 25-33.
- Μερτζάνης, Ι. 2010. *Ο Πελοποννησιακός πόλεμος*. Αθήνα: Βεργίνα.